

---

## האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

### שירה ומוזיקה - 17211

תאריך עדכון אחרון 08-11-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ספרות עברית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ אריאל הירשפלד

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: [mail.hirschfeld@gmail.com](mailto:mail.hirschfeld@gmail.com)

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ה 11.00

מורי הקורס:

### תאור כללי של הקורס:

הסמינר יעסוק באשכול היחסים שבין המוסיקה והספרות, שהיו מאז ומתמיד אמנויות-אחיות. הזיקה ביניהן נובעת מן הפן הקולי והמוסיקאלי הגלום בלשון עצמה, גם בלי שצורפה לה מוסיקה. אבל מאז העת העתיקה צועדים המדיה של הלשון ושל המוסיקה והז'אנרים האמנותיים העיקרים בתוכם זה בצד זה, תוך צירופים שונים. הסמינר יעסוק בשלושה נושאים בולטים בתוך מכלול הצירופים הזה:

### מטרות הקורס:

נעסוק בפן המוסיקאלי של המילים בשירה עצמה, בלא כל הלחנה – במוסיקה שבמשפט, המוסיקה של הדיבור ובצורות עיצובה בשירה. בתופעות הקוליות המיוחדות לשירה: המצלולים [האליטרציות] למיניהם, הריתמוס והמשקלים, החריזה והצימוד, ובפירוש המתבקש מתוך האפקטים הצליליים. נעסוק בשירים מאת שמואל הנגיד, יהודה הלוי, ביאליק, טשרניחובסקי, אלתרמן, גרינברג, זך, הורביץ, ובפרוזה של א"נ גנסין וס. יזהר.

מוסיקה ומילים בזמר הישראלי ובזמר האומנותי המערבי  
לזמר הישראלי, מאז תחילתו בראשית הציונות, יש לשון מוסיקאלית אופיינית, שגם אם היא מושפעת ממקורות חיצוניים רבים הקודמים לו או מקבילים לו בעולם, היא בעלת עצמיות מובחנת ומעניינת מאד. יש בה מסורת, קצרה אומנם, אבל מוחשית, של לשון-הלחנה, של מושגי הבעה ועולם עצמאי של "יופי" בזיקה לעולם המילים. נעסוק בהלחנות של דוד זהבי, שרה לוי תנאי, סשה ארגוב, נעמי שמר, יוני רכטר

השיר האומנותי המערבי הוא ז'אנר העוסק באורח מודע וקדחתני בשאלת היחס בין מילים ומוזיקה מאז תחילתו בימי הביניים. נעסוק בכמה יצירות מופת בז'אנר הזה מאת שוברט, שומן וריכרד שטראוס.

### המוסיקה והמילים באופרה

באופרה, אחד הצירופים החזקים ביותר בין המדיה של הספרות והתיאטרון לבין המוסיקה, היתה גם מאז ומתמיד זירה של עימות בין תביעותיהן השונות, ולפעמים אף סותרות, של המוסיקה והדראמה והספרות. נעסוק בכמה גילויים של המתחים הללו ובאפקט הדרמאטי המיוחד הנובע מהם. נעסוק בקטעי אופרה מאת הנדל, מוצרט, רוסיני, וורדי, ר. שטראוס המיוחד הנובע מהם. נעסוק בקטעי אופרה מאת הנדל, מוצרט, רוסיני, וורדי, ר. שטראוס ושוסטקוביץ'.

### תוצרי למידה

#### בסימו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

קירוב התחומים ויצירה של השלמה ואיחוי בין התחומים, בקרב הסטודנטים. הכרת עולם המוסיקה העברי והאופראי, והכרת השירה העברית והאירופאית.

### דרישות נוכחות (%) :

90%

### שיטת ההוראה בקורס: הרצאה

### רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

מילים ומצלולים, צורות וצלילים. אונומטופיאות. מנגנוני חזרה למיניהם. צלילים והבעה.

### חומר חובה לקריאה:

1. זך, נתן / זמן וריתמוס אצל ברגסון ובשירה המודרנית. אלף, תל-אביב, 1966.
2. - " - / הרהורים על שירת אלתרמן. עכשיו 64 (1959) עמ' 9 - 22.
3. - " - / לפני שער עם נעילה - לשירת אברהם בן-יצחק. דבר, 11.6.1960.
4. הירשפלד, אריאל / "מר מאני", הראי ואמנות הפוגה; עיון בקונטרפונקט באינוורסיה. בתוך: בכיוון הנגדי. הקיבוץ המאוחד, תל-אביב, 1995, עמ' 80 - 89.
5. - " - / גלים ותהום - הזמן של השירה. הליקון 55 ["בזמן"] סתיו, 2003.
6. הכהן פינצ'ובר, רות / 'לשמוע אל הרינה או אל התפילה': לידה הדדית של מילים ולחנים בהקשר השיר העברי. מחקרי ירושלים בספרות עברית, כ', 2006. עמ' 13 - 37.
7. הרשב, בנימין / משקל וריתמוס בשירה העברית החדשה. כרמל, ירושלים, 2008.
8. ואלרי, פול / שירה ומחשבה מופשטת. בתוך: שלוש מסות בפואטיקה. ספריית הפועלים והקיבוץ המאוחד, תל-אביב, 1982. עמ' 41 - 72.
9. וגנר, נפתלי / את המלל את הלחן ואת מה שביניהם: משקל פואטי ומוסיקאלי בשירי סשה ארגוב. מוסד ביאליק, ירושלים, 2005.
10. חלפי, רחל / 'עוצמת המצודה, חרכי ירי, החיצים - ושבירות אנושית' - על מוסיקה ומשמעות בשירת אבידן. עכשיו 66, תשנ"ט, עמ' 51 - 68.
11. סקר, זהר / קונטרפונקט צליל-משמעות: אספקט אחד בפואטיקה של נתן זך. דפים למחקר בספרות, 10, תשנ"ו, עמ' 87 - 104.
12. צור, ראובן / שירה היפנוטית עברית: קווים לאיפיונה. אוניברסיטת תל-אביב, 1988.

### חומר לקריאה נוספת:

### הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %  
הרצאה 0 %  
השתתפות 20 %  
הגשת עבודה 80 %  
הגשת תרגילים 0 %  
הגשת דו"חות 0 %  
פרויקט מחקר 0 %  
בחנים 0 %  
אחר 0 %

### מידע נוסף / הערות: